

PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

245

Ekonomia

pod redakcją
Jerzego Sokołowskiego
Magdaleny Rękas
Grażyny Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Tomasz Bernat, Waclaw Jarmołowicz, Elżbieta Kryńska,
Andrzej Miszczuk, Marzanna Poniatowicz, Stanisław Swadźba,
Grażyna Wolska, Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska, Dorota Pitulec

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-205-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Ocena stanu kapitału intelektualnego przedsiębiorstw Podkarpacia na podstawie wyników badań empirycznych.....	13
Jan Borowiec: Wahania cykliczne a zmiany realnego efektywnego kursu walutowego w strefie euro.....	23
Katarzyna Czech: Ewolucja realizacji zrównoważonego rozwoju w Polsce	34
Karolina Drela: Utrata pracy w XXI wieku.....	44
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Kontrowersje wokół metod pomiaru stabilności wzrostu gospodarczego.....	55
Malgorzata Gasz: Działania stabilizujące gospodarkę Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansów publicznych.....	65
Łukasz Goczek: Porównanie skuteczności polityki fiskalnej i monetarnej na panelowej próbie wektorowo-autoregresyjnej.....	77
Alina Gorczyńska, Danuta Szwajca: Dekoniunktura gospodarcza a restrukturyzacja naprawcza przedsiębiorstwa.....	88
Beata Guziejewska: Kredyty zagrożone i rezerwy celowe na tle ogólnej sytuacji w sektorze bankowym w latach 2008-2010.....	98
Anna Horodecka: Rola prądów filozoficznych w kształtowaniu metodologii nauk ekonomicznych.....	110
Robert Huterski: Wybrane aspekty quasi-fiskalnej działalności Systemu Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych.....	120
Marcin Idzik: Zastosowanie gradacyjnego modelu w analizie zaufania do banków i innych instytucji finansowych w Polsce.....	129
Michał Jurek: Koncepcje monetarne D.H. Robertsona i ich wykorzystanie do analizy ilościowej i dochodowej teorii pieniądza.....	139
Tomasz Kacprzak: Bezpieczeństwo pracy a bezpieczeństwo zatrudnienia w Polsce w kontekście <i>flexicurity</i>	148
Marcin Kalinowski: Krytyka korporatywizmu z perspektywy nowej ekonomii politycznej.....	160
Dariusz Kielczewski: Koncepcja ekonomii zrównoważonego rozwoju.....	170
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: Taksonomiczne ujęcie sytuacji makroekonomicznej państw Unii Europejskiej w latach 2001, 2005 I 2009.....	179
Aldona Klimkiewicz: Konsekwencje podwyższenia wieku emerytalnego kobiet dla rynku pracy.....	191

Ryszard Kowalski: Liberalne państwo dobrobytu wobec najsłabszych grup społecznych.....	201
Sylwester Kozak: Rola banków w dystrybucji produktów ubezpieczeniowych w Polsce w latach 2002-2010.....	210
Sylwester Kozak: Zmiany w strukturze kredytów dla sektora niefinansowego w Polsce w latach 2001-2010	222
Jakub Kraciuk: Wpływ światowego kryzysu finansowego z 2008 roku na gospodarkę Niemiec	233
Mirosław Krajewski: Kapitał ludzki w procesie zarządzania wartością przedsiębiorstwa	243
Barbara Kryk: Szanse i zagrożenia zatrudnienia nosicieli wirusa HIV w opinii studentów.....	253
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing w kreowaniu wartości przedsiębiorstwa bankowego.....	263
Robert Kurek: Asymetria informacji na rynku ubezpieczeniowym	272
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media jako uczestnik procesu informacyjnego w warunkach gospodarki opartej na wiedzy.....	283
Joanna Latuszek: Globalizacja a nierówności między państwami.....	293
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Działalność innowacyjna polskich przedsiębiorstw przemysłowych na przykładzie województwa łódzkiego	303
Józef Łobocki: Sektor finansowy a kapitał społeczny.....	314
Łukasz Menart: Kluczowe obszary działań menedżera klastra.....	324
Aneta Mikula: Poziom ubóstwa i deprywacji materialnej dzieci w krajach Unii Europejskiej	336
Michał Moszyński: Idee ładu gospodarczego w procesie transformacji systemowej byłej NRD – oczekiwania a rzeczywistość.....	347
Arnold Pabian: Zrównoważona produkcja w gospodarce przyszłości. Perspektywy i bariery rozwoju	357
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtlyk: Efektywność państwowych wyższych szkół zawodowych w latach 2004-2010	367
Iwona Pawlas: Społeczno-ekonomiczny rozwój krajów Unii Europejskiej w świetle badań taksonomicznych.....	377
Renata Pęciak: Działania Jeana-Baptiste’a Saya na rzecz instytucjonalizacji nauki ekonomii	386
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjność w dobie postindustrialnej....	396
Adriana Politałaj: Efektywność centrów integracji społecznej w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu	407
Magdalena Rękas: Ulgi prorodzinne jako element polityki rodzinnej w wybranych krajach Unii Europejskiej	418
Wioleta Samitowska: Ekonomia społeczna wobec wyzwań rynku pracy	432
Anna Skórska: Zmiany sytuacji na polskim rynku pracy jako konsekwencja kryzysu gospodarczo-finansowego.....	443

Grzegorz Sobiecki: Pieniądz doskonały.....	453
Małgorzata Solarz: Wady i zalety mikropożyczek jako narzędzia inkluzji finansowej sprzyjającego wzrostowi dobrobytu	463
Robert Stanisławski: Potrzeby w zakresie rozwoju innowacyjnego małych i średnich przedsiębiorstw nieinnowacyjnych (w świetle badań własnych)	474
Bogusław Stankiewicz: Makroekonomiczny model turystyki medycznej w Polsce – podstawowe uwarunkowania badań	486
Dariusz Eligiusz Staszczak: Znaczenie globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego dla zmian światowego systemu ekonomiczno-politycznego.	497
Feliks Marek Stawarczyk: Kryzys na przykładzie Argentyny a ekonomiczne problemy Grecji	507
Stanisław Swadźba: System gospodarczy Polski i Republiki Czeskiej. Analiza porównawcza.....	517
Maciej Szczepankiewicz: Badanie potencjału innowacyjnego studentów	527
Maciej Szumlański: Wzrost kapitału ludzkiego w Unii Europejskiej	537
Sylwia Talar: Crowdsourcing jako efektywna forma współpracy.....	548
Jacek Tomkiewicz: Strefa euro wobec kryzysu finansowego	558
Magdalena Tusińska: Czy wzrost gospodarek krajów Unii Europejskiej jest inteligentny?	568
Monika Utzig: Zadłużenie gospodarstw domowych w monetarnych instytucjach finansowych.....	579
Monika Walicka: Podatkowe uwarunkowania konkurencyjności małych przedsiębiorstw	590
Grzegorz Wałęga: Społeczno-ekonomiczne determinanty zadłużenia gospodarstw domowych w Polsce.....	600
Grażyna Węgrzyn: Uwarunkowania ekonomiczne innowacji w sektorze usług.....	611
Anna Wildowicz-Giegiel: Uwarunkowania kreacji kapitału intelektualnego w polskich przedsiębiorstwach	622
Sylwia Wiśniewska: Budowa współpracy nauki z gospodarką wyzwaniem dla polityki innowacyjnej państwa	633
Renata Wojciechowska: Problem metody badawczej w ekonomii	643
Jarosław Wojciechowski: Wpływ zaburzenia preferencji czasowej na wysokość bezrobocia równowagi na przykładzie Polski	652
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Efektywność kosztowa aktywnych programów rynku pracy w województwie śląskim w latach 2005-2010 ...	663
Urszula Zagóra-Jonszta: Sektor bankowy w drugiej Rzeczypospolitej	674
Małgorzata Zielenkiewicz: Stopień regulacji publicznej a poziom życia	685
Mariusz Zieliński: Polityka fiskalna a kryzys gospodarczy w wybranych krajach Unii Europejskiej	695

Summaries

Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Assessment of intellectual capital level in enterprises of Podkarpackie Voivodeship based on empirical research results.....	22
Jan Borowiec: Cyclical fluctuations and changes in real effective exchange rate in the euro zone	33
Katarzyna Czech: Evolution of the implementation of sustainable development in Poland	42
Karolina Drela: Job loss in the 21st century	54
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Controversy over the methods of measurement of economic growth sustainability	64
Malgorzata Gasz: Performance management stabilizing European Union in an economic public finance crisis.....	76
Lukasz Goczek: Comparison of the effectiveness of fiscal and monetary policy in a panel vector autoregressive model.....	87
Alina Gorczyńska, Danuta Sz wajca: Economic downturns and repair restructuring of a company	97
Beata Guziejewska: Non-performing loans and dedicated reserves against the general state of banking sector in Poland in 2008-2010.....	109
Anna Horodecka: The influence of philosophical schools on the methodology of economics.....	119
Robert Huterski: Selected aspects of quasi-fiscal activities of the Federal Reserve System of the United States.....	128
Marcin Idzik: The use of a gradation model in the analysis of trust in banks and other financial institutions in Poland.....	138
Michał Jurek: Monetary concepts of D.H. Robertson and their use for the analysis of the quantity and income theory of money	147
Tomasz Kacprzak: Job security and employment security in Poland within the context of flexicurity.....	159
Marcin Kalinowski: The criticism of corporatism from the new political economy perspective	169
Dariusz Kielczewski: Conception of the economics of sustainable development	178
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: A taxonomic view of the European Union states macroeconomic situation in 2001, 2005 and 2009	190
Aldona Klimkiewicz: Consequences of the increase of women's retirement age for the labour market.....	200
Ryszard Kowalski: Liberal welfare state and the most vulnerable social groups	209
Sylwester Kozak: The role of banks in the insurance products distribution in Poland between 2002 and 2010	221

Sylwester Kozak: Changes in the structure of loans to the nonfinancial sector in Poland in 2001-2010.....	232
Jakub Kraciuk: The influence of the world financial crisis of 2008 on the economy of Germany	242
Mirosław Krajewski: Human capital in the process of management of the company's value	252
Barbara Kryk: Chances and threats of employment for carriers of HIV in students' opinion.....	262
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing in the creation of banking company value	271
Robert Kurek: Information asymmetry on the insurance market.....	282
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media as a participant of information process in terms of the knowledge-based economy.....	292
Joanna Latuszek: Globalization and inequality between states	302
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Innovation activity of Polish manufacturing enterprises based on the example of Łódź Voivodeship.....	313
Józef Łobocki: Financial sector and social capital	323
Łukasz Menart: Key areas for cluster manager's activities.....	335
Aneta Mikula: Level of poverty and material deprivation of children in the European Union countries	346
Michał Moszyński: Ideas of economic order in the process of economic transformation of the former GDR – expectations and reality	356
Arnold Pabian: Sustainable production in the economy of future, perspectives and barriers of development	366
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtłyk: Efficiency analysis of state higher vocational schools in 2004-2010	376
Iwona Pawlas: Socio-economic development of European Union economies in the light of taxonomic analysis.....	385
Renata Pęciak: Jean-Baptiste Say's actions for institutionalisation of economics.....	395
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovation in post-industrial era.....	406
Adriana Politaj: Effectiveness of centres of social integration in scope of counteraction of long-term unemployment	417
Magdalena Rękas: Family taxation as an instrument of family policies in selected EU countries	431
Wioleta Samitowska: Social economy towards labour market challenges.....	442
Anna Skórska: The changes on Polish labour market as a result of the economic and financial crisis	452
Grzegorz Sobiecki: The perfect currency	462
Małgorzata Solarz: Advantages and disadvantages of micro-loans as the tool of financial inclusion enhancing wealth growth.....	473
Robert Stanisławski: The needs of SMS sector (no-innovative enterprises) for the innovative development (in the lights of own research)	485

Bogusław Stankiewicz: Macroeconomic model of medical tourism in Poland – basic conditions of research.....	496
Dariusz Eligiusz Staszczak: Importance of the global financial-economic crisis for the world economic-political system changes	506
Feliks Marek Stawarczyk: Crisis on the example of Argentina and the economic problems in Greece	516
Stanisław Swadźba: Economic system of Poland and the Czech Republic. Comparative analysis.....	526
Maciej Szczepankiewicz: Research of student's innovative potential.....	536
Maciej Szumlański: Human capital growth in the European Union.....	547
Sylvia Talar: Crowdsourcing as an effective model of cooperation.....	557
Jacek Tomkiewicz: Euro-zone and the financial crisis	567
Magdalena Tusińska: Is economic growth of the European Union countries smart?.....	578
Monika Utzig: Liabilities of households in monetary financial institutions ...	589
Monika Walicka: Tax impact on competitiveness of small enterprises.....	599
Grzegorz Wałęga: Socio-economic determinants of household debt in Poland	610
Grażyna Węgrzyn: Economic determinants of innovation in the service sector	621
Anna Wildowicz-Giegiel: Conditions of intellectual capital creation in Polish enterprises	632
Sylvia Wiśniewska: Building cooperation between science and business as a challenge for innovation policy of state.....	642
Renata Wojciechowska: Problem of research method in economy.....	651
Jarosław Wojciechowski: Impact of time preferences disturbance on the level of balance unemployment, based on the example of Poland.....	662
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Cost efficiency of active labour market programmes in Silesian Voivodeship in 2005-2010	673
Urszula Zagóra-Jonszta: Banking sector in the Second Republic of Poland	684
Małgorzata Zielenkiewicz: The degree of public regulation and the standard of living.....	694
Mariusz Zieliński: Fiscal policy and economic crisis in selected European Union countries.....	704

Adriana Politaj

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

EFEKTYWNOŚĆ CENTRÓW INTEGRACJI SPOŁECZNEJ W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA DŁUGOTRWAŁEMU BEZROBOCIU

Streszczenie: Osoby bezrobotne długotrwale zaliczane są do subpopulacji zagrożonych marginalizacją. Problem ten dotyczy wielu krajów Unii Europejskiej i nie tylko. W Polsce odsetek osób bezrobotnych długotrwale od kilku lat systematycznie się zwiększa. Stosowane klasyczne narzędzia przeciwdziałania bezrobociu długotrwalemu cechują się małą skutecznością. Próba poprawy sytuacji w zakresie aktywizacji osób marginalizowanych ze względu na długotrwale bezrobocie miały być centra integracji społecznej, prowadzone głównie przez organizacje zaliczane do trzeciego sektora. Pomimo wzrostu liczby tego typu instytucji integracyjnych, efekty ich działań w zakresie usamodzielnienia ekonomicznego w latach 2008-2010 były stanowczo zbyt małe, jeśli weźmie się pod uwagę kwoty, jakie znalazły się w dyspozycji tych centrów.

Słowa kluczowe: bezrobocie długotrwale, centra integracji społecznej, efektywność przeciwdziałania bezrobociu.

1. Wstęp

Promowanie pełnego zatrudnienia i integracja grup defaworyzowanych ze względu na długotrwale bezrobocie stanowi ważny element polityk krajów Unii Europejskiej. Wobec relatywnie małej efektywności klasycznych instrumentów przeciwdziałania bezrobociu, zwłaszcza w przypadku subpopulacji osób bezrobotnych długotrwale, konieczne stało się zmodyfikowanie tych narzędzi oraz ich dostosowanie do indywidualnych potrzeb i możliwości osób bezrobotnych.

Na przełomie XX i XXI wieku zintensyfikowano poszukiwania nowych, bardziej skutecznych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania bezrobociu długotrwalemu. Dostrzegając fiasko polityki rynku pracy opartej na scentralizowanych, państwowych służbach zatrudnienia i wypłatach zasiłków zamiast pracy, przystąpiono do stopniowej decentralizacji działań. W procesie powrotu na rynek pracy osób długotrwale bezrobotnych zwiększono rolę samorządów i podmiotów nowej ekonomii społecznej. Na bazie istniejących w przeszłości klasycznych narzędzi przeciwdziałania

nia bezrobociu wykształcono nowe aktywne instrumenty oparte na idei świadczenia za pracę, a nie zamiast pracy.

Proces zmian polityki rynku pracy nie ominął również Polski. Zakres tych zmian był podobny jak w innych krajach Unii Europejskiej. Jak to miało miejsce w innych krajach członkowskich, również w Polsce polityka rynku pracy została przeorientowana na stymulowanie aktywności zawodowej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. W tym celu zaimplementowano rozwiązania znane już z innych europejskich rynków pracy, m.in. zatrudnienie socjalne, samozatrudnienie w spółdzielniach socjalnych i innych podmiotach nowej ekonomii społecznej oraz organizowanie indywidualnych treningów i szkoleń skierowanych do osób bezrobotnych długotrwale i innych marginalizowanych subpopulacji w ramach centrów i klubów integracji społecznej.

Celem niniejszego opracowania jest określenie efektywności działalności centrów integracji społecznej w zakresie przeciwdziałania bezrobociu oraz ich gospodarka finansowa w latach 2008-2010.

Autorka przyjęła główną tezę, że działalność centrów integracji społecznej nie spełnia oczekiwań w zakresie powrotu na rynek pracy osób długotrwale bezrobotnych, a ze względu na bardzo wysoki koszt zatrudnienia jednej osoby w wyniku ukończenia programu w tych centrach stawia pod znakiem zapytania sens istnienia tego typu instytucji reintegracji społecznej i ekonomicznej.

2. Działalność centrów integracji społecznej w Polsce na rzecz przeciwdziałania bezrobociu długotrwalemu

Wobec szczególnie niskiej aktywności ekonomicznej polskiego społeczeństwa – znacznie odbiegającej od średniej w Unii Europejskiej – oraz wyraźnie pogarszającej się sytuacji na rynku pracy, szczególnie wśród tzw. trudnych subpopulacji, priorytetem stało się przywrócenie ich na rynek pracy i do zatrudnienia. Osoby zaliczane do takich grup, czyli: bezdomni, uzależnieni od alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających, chorzy psychicznie, zwalniani z zakładów karnych, uchodźcy czy też osoby niepełnosprawne, często objęte świadczeniami z opieki społecznej i nieposiadające stałych dochodów, a generujące jedynie wydatki publiczne, wymagały objęcia ich specjalnymi programami rynku pracy o charakterze inkluzyjnym. Programy te realizowane są zarówno przez publiczne służby zatrudnienia i opiekę społeczną, jak i podmioty zaliczane do trzeciego sektora. Jednym z takich przedsięwzięć są programy realizowane na rzecz reintegracji społecznej osób długotrwale bezrobotnych przez centra integracji społecznej (CIS).

Uczestnikami centrów są osoby: bezdomne – realizujące indywidualny program wychodzenia z bezdomności, uzależnione od alkoholu, po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego, uzależnione od narkotyków lub innych środków odurzających, po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej, chore psychicznie, długotrwale bezrobotne, zwalniane

z zakładów karnych, mające trudności w integracji ze środowiskiem, uchodźcy realizujący indywidualny program integracji, osoby niepełnosprawne¹. Do CIS mogą zostać również skierowane osoby spoza tego kręgu, pod warunkiem, że spełniają kryteria wykluczenia społecznego. Programy realizowane przez CIS-y są skierowane w szczególności do ww. osób, które nie posiadają stałych źródeł dochodów.

CIS-y powołano do życia w 2003 r. jako instytucje działające na rzecz osób niemogących się odnaleźć we współczesnym życiu społecznym i ekonomicznym. Podstawy prawne działania CIS stanowi ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym² oraz ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy³. Zgodnie z art. 3 ustawy o zatrudnieniu socjalnym CIS realizuje reintegrację zawodową i społeczną przez: kształcenie umiejętności pozwalających na odgrywanie ról społecznych i osiąganie pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu, nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych, naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą, uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

Centrum może być tworzone przez jednostkę samorządu terytorialnego w formie jednostki budżetowej bądź samorządowego zakładu budżetowego. Organizatorem CIS mogą być również organizacje pozarządowe, kościelne, osoby prawne i spółdzielnie socjalne.

W latach 2008-2011 liczba CIS-ów systematycznie rosła. W 2008 r. zarejestrowanych było 59 tego typu instytucji integracyjnych, a trzy lata później było ich 75 (rys. 1). Głównymi założycielami tych instytucji były organizacje zaliczane do sektora pozarządowego. W 2008 r. z inicjatywy tych organizacji działało 39 centrów, a w 2011 r. działało 55 tego typu instytucji reintegracyjnych, utworzonych przez organizacje pozarządowe. Liczba CIS utworzonych przez samorządy była stała i w całym okresie wyniosła 20 takich jednostek reintegracyjnych. Finansowanie CIS-ów jest zależne od rodzaju organizatora i formy organizacyjnej, w której działają. W przypadku gdy centrum utworzyła jednostka samorządu terytorialnego, zgodnie z zapisem art. 221 ust.1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁴ głównym źródłem finansowania są dotacje celowe z budżetu jednostki samorządu terytorialnego, która powołała CIS, dochodów własnych z tytułu prowadzonej w ramach reintegracji zawodowej działalności: wytwórczej, handlowej lub usługowej (z wyłączeniem działalności polegającej na wytwarzaniu i handlu wyrobami prze-

---

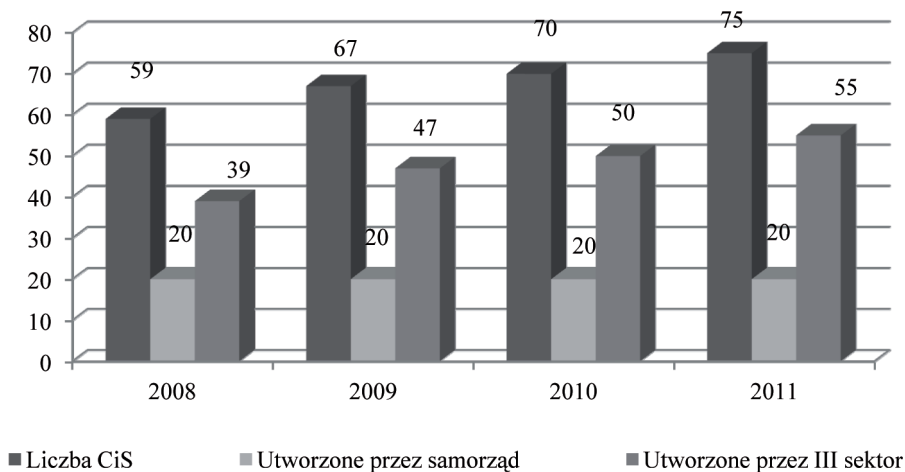
¹ J. Koral, Centra Integracji Społecznej, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2008, s. 1.

² DzU 2003, nr 122, poz. 1143, z późn. zm.

³ DzU 2004, nr 99, poz. 1001 z późn. zm.

⁴ DzU 2009, nr 157, poz. 1240 z późn. zm.

mysłu paliwowego, tytoniowego, spirytusowego, winiarskiego, piwowarskiego oraz wyrobów z metali szlachetnych albo z udziałem tych metali)⁵.

Rys. 1. Liczba centrów integracji społecznej w Polsce w latach 2008-2011

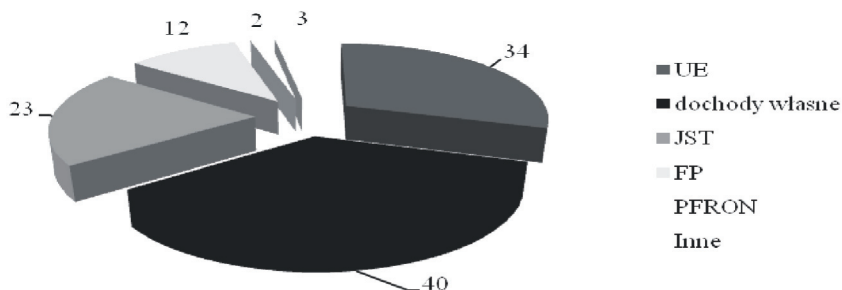
Źródło: opracowanie własne na podstawie: Centra i Kluby Integracji Społecznej – dorobek okresu 2004-2011, Materiał informacyjny na posiedzenie Konwentu Centrów i Klubów Integracji Społecznej, Białobrzegi 2011, Instytut Rozwoju Służb Społecznych. Warszawa, październik 2011, s. 18 oraz danych bazyngo.pl.http://bazyngo.pl/search/wyniki.asp?wyniki=1&szukanie=zaawans1&kryt_typ_instyt_multi=69&baza=11.

CIS-y mogą także zasilać swoje budżety ze środków Unii Europejskiej. W przypadku CIS-u tworzonego przez organizację pozarządową źródłami finansowania (oprócz tych, z których korzystają CIS-y założone przez jednostki samorządu terytorialnego) są zasoby instytucji tworzącej pochodzące ze zbiorok, darowizn lub innych źródeł, dotacji na pierwsze wyposażenie pochodzącej z dochodów własnych gminy przeznaczonych na realizację gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych dochodów własnych jednostki samorządu terytorialnego.

Zgodnie z wynikami badań ankietowych przeprowadzonych przez autorkę niniejszego opracowania w IV kwartale 2011 r., spośród 46 ankietowanych CIS-ów 43 korzystało z więcej niż jednego źródła finansowania. Na pierwszym miejscu wymieniano dochody z własnej działalności – 40 CIS-ów wskazało na takie źródło

⁵ Działalność wytwórcza, handlowa i usługowa, o której mowa w art. 9 ust. 1 ustawy o zatrudnieniu socjalnym, nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, DzU 2010, nr 220, poz. 1447 i nr 239, poz. 1593, i może być prowadzona jako statutowa działalność odpłatna pożytku publicznego w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

finansowania, 34 tego typu instytucje wskazały na to, iż skorzystały ze środków Unii Europejskiej (głównie Poddziałanie 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem finansowane z EFS), a 23 wskazały na źródła finansowania z jednostek samorządu terytorialnego (rys. 2).

Rys. 2. Źródła finansowania CIS w Polsce w 2011 r.

Źródło: wyniki badań ankietowych.

W latach 2008-2010⁶ wartość przychodów zrealizowanych przez centra systematycznie rosła (tab. 1), co jest zrozumiałe, jeśli weźmie się pod uwagę systematyczny wzrost liczby tego typu instytucji.

Tabela 1. Przychody ogółem, z poszczególnych źródeł oraz w przeliczeniu na jeden CiS w Polsce w latach 2008-2010 (dane w tys. zł)

Wyszczególnienie	Lata		
	2008	2009	2010
Przychody ogółem			
w tym:	20 062,7	32 076,4	56 102,0
Budżet gminy	4 103,4	10 065,6	12 437,0
Budżet województwa	811,9	1 942,9	1 404,8
Fundusz Pracy	5 362,4	7 147,7	14 760,2
PFRON	36,4	62,3	64,2
Własna działalność	4 428,6	4 702,6	6 840,1
Inne źródła (w tym EFS)	5 320,0	8 155,3	20 595,7
Średnie przychody ogółem na 1 CiS	340,05	478,75	748,03

Źródło: opracowanie własne na podstawie Centra i Kluby Integracji Społecznej – dorobek okresu 2004-2011. Materiał informacyjny na posiedzenie Konwentu Centrów i Klubów Integracji Społecznej – Białobrzegi 2011, Instytut Rozwoju Służb Społecznych. Warszawa, październik 2011, s. 21.

⁶ Na dzień 31.03.2012 r. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – Departament Pomocy i Integracji Społecznej nie dysponowało danymi za rok 2011 w zakresie gospodarki finansowej ani efektów realizowanych przez CiS-y, wojewodowie bowiem nie przekazali sprawozdań za rok ubiegły.

W 2008 r. centra zgromadziły ponad 20 mln zł, co w przeliczeniu na jeden CiS dawało kwotę 340 tys. zł, dwa lata później zgromadzono w CIS-ach ponad 56,1 mln zł, czyli w przeliczeniu na jeden CIS była to suma ponad 748 tys. zł.

Środki finansowe na działalność CIS-ów są przeznaczane na: wypłatę uczestnikom zajęć w centrum świadczeń integracyjnych⁷ oraz motywacyjnej premii integracyjnej⁸, zakup materiałów, energii, usług niezbędnych do działalności, opłaty za najem lokalu i remonty pomieszczeń, podatki opłacane przez centrum, wynagrodzenia pracowników centrum i pochodne tych wynagrodzeń, wydatki przeznaczone na realizację reintegracji zawodowej i społecznej oraz niezbędną obsługę działalności centrum i inne wydatki.

Realizowane przez CIS-y programy mają wzbudzić motywację wśród uczestników programów do aktywnego poszukiwania pracy poprzez kształcenie umiejętności pozwalających na odgrywanie ról społecznych i osiąganie pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu. Oprócz tego celem realizowanych programów w tego typu instytucjach jest pozyskiwanie przez uczestników centrów umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych.

Centra realizują swoje programy w formie warsztatów i szkoleń, umożliwiających zdobycie lub podwyższenie kwalifikacji zawodowych. Organizują także praktyki i staże, w szczególnych przypadkach również indywidualne programy zatrudnienia socjalnego. Wszystkie te zajęcia realizowane są w ramach indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego, który może trwać do 11 miesięcy (w uzasadnionych przypadkach do 17 miesięcy)⁹. Po zakończeniu programu reintegracji społecznej i zawodowej uczestnik może być skierowany do pracy¹⁰.

3. Efekty działań centrów integracji społecznej na rzecz reintegracji osób wykluczonych społecznie i ekonomicznie

Centra integracji zawodowej w 2008 r. przeciętnie zatrudniały 506 osób i przeciętna liczba zatrudnianych osób w centrach w kolejnych dwóch latach systematycznie rosła. W 2010 r. CIS-y przeciętnie zatrudniały 704 osoby (rys. 3).

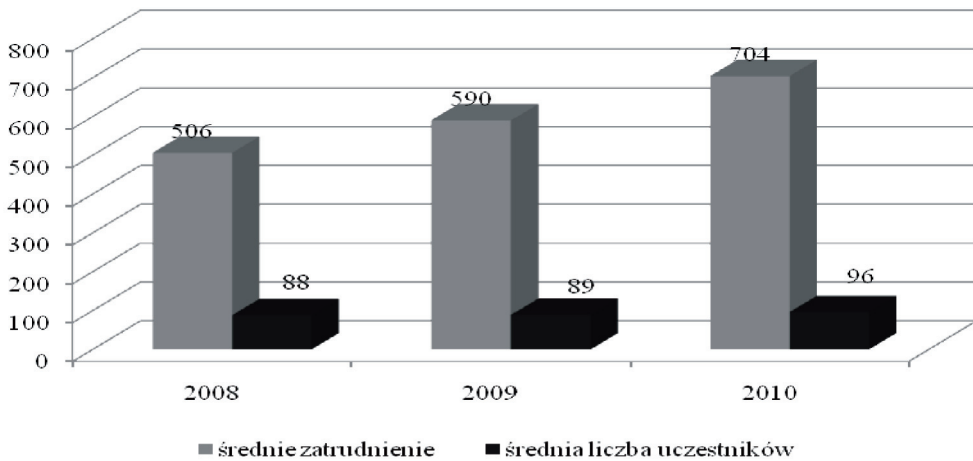
W tym samym czasie przeciętna liczba uczestników zwiększyła się z 88 do 96. Zatem przeciętnie na jednego uczestnika CIS-u przypadało w 2008 r. 5,75 pracownika, a w 2010 r. 7,3 pracownika.

⁷ W wysokości odpowiadającej 50% kwoty zasiłku dla bezrobotnych.

⁸ Do kwoty odpowiadającej 20% kwoty świadczenia integracyjnego.

⁹ Opracowanie własne na podstawie: J. Koral, *Podmioty Ekonomii Społecznej nr 2, Centra Integracji Społecznej*, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2009, s. 2-3.

¹⁰ K. Kietlińska, *Rola trzeciego sektora w społeczeństwie obywatelskim*, Difin, Warszawa 2010, s. 169-170.

Rys. 3. Średnia liczba pracowników i uczestników CIS w Polsce w latach 2008-2010

Źródło: obliczenia własne na podstawie: Centra i Kluby Integracji Społecznej – dorobek okresu 2004-2011. Materiał informacyjny na posiedzenie Konwentu Centrów i Klubów Integracji Społecznej – Białobrzegi 2011, Instytut Rozwoju Służb Społecznych. Warszawa, październik 2011, s. 22-24.

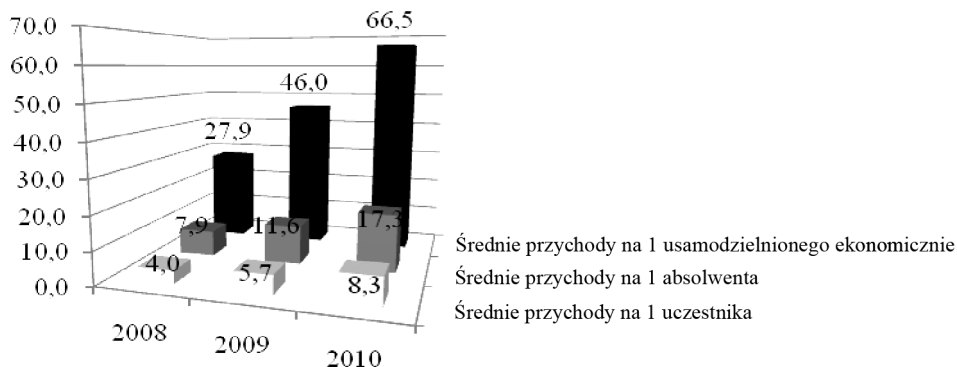
W latach 2008-2010 systematycznie rosła liczba uczestników centrów. W 2008 r. było ich 5030, natomiast w 2010 r. 6744 osoby, czyli o 1714 osób więcej (tab. 2).

Tabela 2. Liczba uczestników CIS w Polsce w latach 2008-2010

Rok	Liczba uczestników CIS	Liczba osób, które ukończyły program CIS	Liczba uczestników CIS usamodzielnionych ekonomicznie	Udział w % (kol. 4:2)	Udział w % (kol. 4:3)
1	2	3	4	5	6
2008	5 030	2553	718	14,3	28,1
2009	5 617	2765	697	12,4	25,2
2010	6 744	3234	844	12,5	26,1
Razem	17 391	8552	2259	13,0	26,4

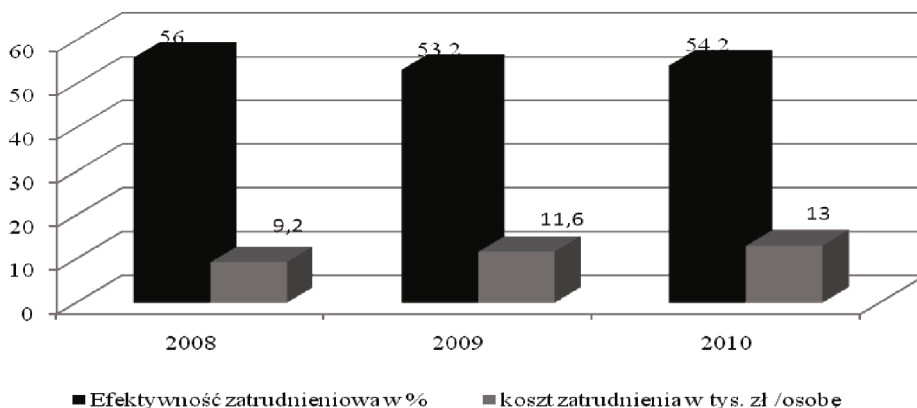
Źródło: Najwyższa Izba Kontroli, Raport z kontroli funkcjonowania systemu aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i biernych zawodowo w ramach przedsiębiorczości społecznej, NIK, Warszawa 2010, s.15-19 oraz Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – Departament Pomocy i Integracji Społecznej, Raport: Instytucje Aktywnej Integracji Społecznej i Zawodowej – Centra Integracji Społecznej w 2010 r., Warszawa, lipiec 2011, s. 6.

Efektywność i skuteczność działań reintegracyjnych jednak relatywnie mały. W całym okresie objętym analizą, tj. w latach 2008-2010 łącznie w zajęciach

Rys. 4. Średnie przychody CIS na jednego uczestnika, absolwenta i usamodzielnionego ekonomicznie w Polsce w latach 2008-2010 (w tys. zł)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z tab. 2 i 3.

Rys. 5. Przeciętna efektywność (w %) i średni koszt ponownego zatrudnienia osób bezrobotnych (w tys. zł na osobę) w Polsce w latach 2008-2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Raport Efektywność podstawowych form promocji zatrudnienia aktywizacji zawodowej bezrobotnych finansowanych z Funduszu Pracy w 2008 r., Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – Departament Funduszy, Warszawa, sierpień 2009, s. 7; Raport Efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej realizowanych w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w 2009 r., Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – Departament Funduszy, Warszawa, lipiec 2010, s. 8; Raport Efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej realizowanych w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w 2010 r., Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – Departament Funduszy, Warszawa, czerwiec 2011, s. 11.

wszystkich centrów uczestniczyło 17 391 osób, z czego pełen program ukończyły 8552 osoby, czyli mniej niż co druga. Pełen cel integracyjny, czyli usamodzielnienie ekonomiczne, osiągnęło 2259 osób, czyli 26,4% osób, które ukończyły pełen cykl, a niecałe 13% z grona przystępujących do programów CIS-ów. Uwzględniając środki finansowe, jakie znalazły się w latach 2008-2010 w gestii CIS-ów oraz liczbę usamodzielnionych ekonomicznie absolwentów, można stwierdzić, że efektywność działania centrów była niewielka i kosztowna (rys. 4).

W latach 2008-2010 rosły kwoty środków będące w dyspozycji CIS-ów w przeliczeniu na jedną osobę – uczestnika, absolwenta i usamodzielnionego ekonomicznie. W 2008 r. na jedną osobę, która usamodzielniała się ekonomicznie (podjęła pracę, przystąpiła do spółdzielni socjalnej lub się samo zatrudniła) przypadało 27,9 tys. zł. W 2010 r. kwota ta wzrosła przeszło dwukrotnie – do 66,5 tys. zł.

Należy zwrócić uwagę, że inne formy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych w latach 2008-2010 były mniej kosztowne i miały większą skuteczność w zakresie usamodzielnienia ekonomicznego osób długotrwale bezrobotnych (rys. 5).

W 2008 r. przeciętnie na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu wydatkowano na jedną osobę, która znalazła po ukończeniu programu pracę, 9,2 tys. zł. Pomimo dynamicznego wzrostu w kolejnych latach przeciętnych nakładów na ten cel, w 2010 r. koszt ponownego zatrudnienia bezrobotnego wyniósł 13 tys. zł.

Średnia skuteczność podstawowych form aktywizacji zawodowej w latach 2008-2010 spadła z 56 do 54,2%, jednakże w porównaniu do efektywności działalności CIS w zakresie przywrócenia do zatrudnienia, były to wskaźniki przeszło czterokrotnie większe w odniesieniu do przystępujących do programów i dwukrotnie większe w przypadku osób, które ukończyły pełen program CIS.

4. Podsumowanie

Problem osób marginalizowanych ze względu na długotrwale bezrobocie w Polsce i w wielu innych krajach europejskich jest ciągle nierozwiązany w stopniu satysfakcjonującym. Podejmowane działania w zakresie ich przywrócenia do aktywności zawodowej i pełnej samodzielności ekonomicznej wymaga wielu starań i dużych nakładów finansowych. Stosowane modele przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób bezrobotnych długotrwale, oparte na ich aktywizacji zawodowej i zatrudnieniu, napotykać wiele barier. Są związane głównie ze znaczną biernością w podejmowaniu starań powrotu na rynek pracy i do zatrudnienia, niedopasowaniem stosowanych instrumentów do poszczególnych subpopulacji osób bezrobotnych długotrwale oraz brakiem wystarczających środków na kompleksowe wdrożenie stosowanych programów aktywizacyjnych.

W Polsce problem bierności zawodowej jest szczególnie dotkliwy. W 2011 r. liczba osób biernych zawodowo sięgnęła 13,9 mln osób przy liczbie aktywnych zawodowo liczącej 17,9 mln osób, czyli na każde 100 osób aktywnych zawodowo przypadało prawie 78 biernych zawodowo. Daje to bodaj najgorszą relację w całej Unii Europejskiej.

Implementowane w Polsce rozwiązania w zakresie przeciwdziałania bezrobociu długotrwałemu, szczególnie stosowanie treningów i szkoleń takich osób w latach 2008-2010 przyniosło relatywnie do nakładów niewielkie efekty. Funkcjonujące programy reintegracji społecznej i zawodowej osób marginalizowanych ze względu na długotrwałe bezrobocie, prowadzone w ramach centrów integracji społecznej, pochłaniały coraz większe kwoty. Tego typu instytucje, inicjowane zazwyczaj przez podmioty zaliczane do trzeciego sektora, w opinii autorki nie spełniły pokładanych w nich nadziei. Ich skuteczność, mierzona liczbą osób usamodzielnionych ekonomicznie, średnio w latach 2008-2010 sięgała niewiele ponad 26%. Była zatem dwukrotnie mniejsza niż przeciętne instrumenty aktywizujące bezrobotnych w Polsce, za to ponad pięciokrotnie od nich droższa.

Z obserwacji działalności centrów, a zwłaszcza ich organizatorów – głównie organizacji pozarządowych, wynika, że tworzenie CIS-ów to metoda na aplikacje o środki z Unii Europejskiej. Z drugiej strony spadek zainteresowania tworzeniem, a przede wszystkim finansowaniem tego typu instytucji przez samorządy w wyniku ich trudnej sytuacji finansowej w naturalny sposób przenosi ciężar funkcjonowania CIS-ów na rzecz organizacji pozarządowych. Autorka zwraca przy tym uwagę, że realizujące podobne funkcje reintegracyjne kluby integracji społecznej w wielu przypadkach podważają sens istnienia CIS-ów w dotychczasowej formule i przy takich znacznych kosztach ich funkcjonowania.

Literatura

- bazyngo.pl.http://bazy.ngo.pl/search/wyniki.asp?wyniki=1&szukanie=zaawansl&kryt_typ_instyt_multi=69&baza=11.
- Centra i Kluby Integracji Społecznej – dorobek okresu 2004-2011. Materiał informacyjny na posiedzenie Konwentu Centrów i Klubów Integracji Społecznej, Białobrzegi 2011, Instytut Rozwoju Służb Społecznych, Warszawa,
- Kietlińska K., *Rola trzeciego sektora w społeczeństwie obywatelskim*, Difin, Warszawa 2010.
- Koral J., *Centra Integracji Społecznej*, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2008.
- Koral J., *Podmioty Ekonomii Społecznej nr 2*, Centra Integracji Społecznej, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2009.
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – Departament Pomocy i Integracji Społecznej, *Raport: Instytucje Aktywnej Integracji Społecznej i Zawodowej – Centra Integracji Społecznej w 2010 r.*, Warszawa, lipiec 2011.
- Najwyższa Izba Kontroli, *Raport z kontroli funkcjonowania systemu aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i biernych zawodowo w ramach przedsiębiorczości społecznej*, NIK Warszawa 2010.
- Raport Efektywność podstawowych form promocji zatrudnienia aktywizacji zawodowej bezrobotnych finansowanych z Funduszu Pracy w 2008 r.*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – Departament Funduszy, Warszawa, sierpień 2009.
- Raport Efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej realizowanych w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w 2009 r.*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – Departament Funduszy, Warszawa, lipiec 2010.

Raport Efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej realizowanych w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w 2010 r., Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – Departament Funduszy, Warszawa, czerwiec 2011.
Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, DzU 2003, nr 122, poz. 1143, z późn. zm.
Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, DzU 2004, nr 99, poz. 1001 z późn. zm.
Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, DzU 2009, nr 157, poz. 1240 z późn. zm.

EFFECTIVENESS OF CENTRES OF SOCIAL INTEGRATION IN SCOPE OF COUNTERACTION OF LONG-TERM UNEMPLOYMENT

Summary: The aim of this study is an attempt to present the activities of the centers of social integration, and the assessment of the effectiveness of their activities in the field of social reintegration of the marginalized due to long-term unemployment. Social integration centers have been one of the main institutions since 2004, within which social and employment reintegration of the marginalized because of long-term unemployment takes place. During these programs the long-term unemployed learn certain professions, resourcefulness and try to return to a full social and professional life. In the period of 2008-2010 the number of centers increased from 59 to 75. During this period, as a result of the activities carried out in these institutions, more than 2259 of the long-term unemployed became economically independent. The main problem of these centers is the relatively high cost of maintaining this type of institution and much smaller interest of local government in their development and financing. From the other point of view, clubs of social integration, which conduct similar activities and absorb less funding become really important.

Keywords: long-term unemployment, centres for social integration, the effectiveness of unemployment prevention.